

ידע כל ילד עברי את המעינות מהם שואבים רבנים המתיראים חרדה גדולה מאשה

אברום רותם, ינואר 2018

"אוי לו לרב שלא יאמר את עמדת התורה" – האמנם?

במסגרת המאבק נגד הרוח הרעה הנושבת בכל פינות הבית בשם "יהדות", רוח אפלה של סטיות, פחד ומוטיבציה לשליטה בקרב נבערים, ראוי להאיר את המעיינות החשוכים מהם שואבים מים מרים מאררים, חלק מרבני יש"ע וחלק מרבני קהילות חרדים, הלוקים בתסמונת פחד-נשים, פחד משויוון והתעלמות ממוסר אנושי בשם "תורתנו הקדושה".

הרבנים החרדים מאשה, הם אנשי הלכה וספר מעמיקים, וודאי לא בורים. לכן יש לחפש במקום אחר את המקור שממנו הם שואבים את ההתנגדות בכל מאודם ובכל נפשם לשוויוניות נשים בשירות הצבאי, כמו גם לנוכחות נשים וילדות בציבור ובשירות האזרחי בכלל. על פניו נראה שהם אולטרה-שמרניים, שדבקים בכל מאודם בנורמות החברתיות שהיו.

אך נראה שיש כאן משהו עמוק הרבה יותר.

רבנים אלה נגועים בשלושה כשלים יסודיים: **כשל דתי, כשל מוסרי וכשל אינטלקטואלי** (עובדתית), ועליו יש להוסיף כשל מנהיגותי, שבמו הבל פיהם מחטיאים את חסידיהם ותלמידיהם, כמו גם מזהמים את הזירה הציבורית ברוח רעה ומשחיתה, בתפיסת עולם פסבדו דתית, שהקשר בינה לבין אלוהים, תורה, מצוות ומוסר אנושי חברתי ואישי לקוי ופגום ביותר. הם מתרצים זאת בנימוק כי זו מצוות ההלכה, כתף אל כתף עם התורה בכבודה, ובכך מגדילים את התהום בין רוח היהדות, לבין חלק גדל והולך מהציבור הישראלי שמאוס מואס ברוח רעה זו.

כל נסיון לייחס לרוח היהדות קנאות אובססיבית לצניעותה של האשה, עליהם נכונים לעלות על המוקד רבנים יראי השמיים ברחבי מחשכי הארץ, הוא מעשה לא מוסרי ולא הולם, ואינו מייצג בהכרח את רוח ההלכה. עובדה היא, שרבנים, הוגים, אנשי הלכה וספר, שלא נופלים בשיעור קומתם מהלוקים בפחד-מנשים, אינם מפרשים ואינם רואים זאת כעילה להדרת האישה ממעמד שווה לזה של הזכרים שרואים עצמם יהודים הדבקים בתורה.

פחד מוות מנשים (Gynophobia) הוא תופעה אוניברסלית בקרב זכרים שלא הבינו שהכללים החברתיים-שווינוניים השתנו. יחס מפלה לנשים, דרישות קיצוניות לצניעות, החפצה ורכושנות, איננה יהודית, וודאי וודאי שאיננה קדושה יהודית שיש להיהרג עליה. אין כל ייחודיות בתפיסות קיצוניות אלה ביהדות דוקא. הוא משותף לחברות, תרבויות ודתות רבות ברחבי העולם מקדמת דנה ועד היום, וימשך כך גם להבא, כי זכרים שלא יוותרו על מעמדם המתנשא על נשים בפרט, ועל רוב הציבור שלא חושב כמוהם, היו ויהיו תמיד.

"עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר"

ספר ההלכה "**שולחן-ערוך**" הוא תמצית דינים, בהם פוסק מחברו, המרן יוסף קארו (1575-1488) על פי דעתו האישית, לאור המחלוקות השונות בכל הלכה והלכה מקדמת דנה. הוא מעין תקציר שימושי עשה ואל תעשה, של מפעל חייו המונומנטלי של קארו, "**בית יוסף**" שכתבתו, עריכתו ועדכונו נמשכו לאורך 32 שנה באמצע המאה ה-16.

"**שולחן-ערוך**", על מספר גרסאותיו המותאמות לציבורים שונים בעולם הדתי היהודי לדורותיו, הוא צומת הלכה מרכזית, כמו גזע עץ אדיר, ששורשיו הם ההלכות שנפסקו בעבר (למעלה מ-30 מקורות מרכזיים וחשובים מספרות התנאים והאמוראים ועד זמנו), כולל המקורות המיסטיים שבראשם ספר הזהר, הרואים בכל נייע אצבע, כל שביב מחשבה של יהודי בעולם הזה, השפעה ניכרת על העולמות העליונים, עד כדי קלקול

או תיקון שמיים וארץ. גזע העץ הוא "שולחן-ערוך", וענפי עץ עבות זה, הם הלכות שנפסקו אחרי זמנו של הספר עד היום, אך מסתמכים עליו במישרין ובעקיפין (פוסק מצטט פוסק ותיק ממנו המסתמך על שולחן ערוך).

"שולחן-ערוך" הפך לאבן הראשה של לימוד ופסיקות ההלכה, שהפכה ברבות השנים לאחר כתיבתו, לבסיס מאחד של הפלגנות הפולחנית היהודית הכרונית מקדמת דנה, של מרבית הפזורה היהודית ברחבי העולם מהמאה ה-16 עד ימינו. אך יש לדעת שקיימים זרמים אחרים ביהדות גדולים למדי יחסית לסך יהודי העולם, שמתחסיים לנורמות ההלכתיות שבשולחן-ערוך כהמלצות, ולא דבקים בכל קוצו של יו"ד בכתוב בו, וודאי לא רואים בו קדושה מחייבת של יהרג ובל יעבור.

מקור המעיינות האפלים של פחד-נשים לא התחילו עם "שולחן-ערוך", ויש להם שורשים עמוקים לזמנים והגות קדומים יותר מהמאה ה-16, ששואבים בין השאר מנורמות חברתיות מכל קצות תבל עד אמצע המאה ה-20 לפחות, כמו החפצת האישה גם כרכוש הבעל ו/או בית אביה, כעילה לציווי צניעות ואי-נוכחות בציבור. אך אין ספק שמרן יוסף קארו, הוא אילן גדול עליו נתלים הרבנים לשם הצדקה לתפיסות לא שוויוניות ולא מוסריות אלה.

כל ביקורת על דברים שלהלן, יש להפנות למקורות מהם נשאב מידע זה, שהם קודם כל מיפי הגבורה - הספר "מגיד מישרים" שנכתב על ידי יוסף קארו העצמו, לצד שלל מחקרים, עובדות היסטוריות, דיעות ופרשנויות, המסוכמים באופן דקדקני, מרשים ומקיף ביותר על ידי מ. אלטשולר בספרה "חיי מרן יוסף קארו" (אוניברסיטת תל-אביב, 2016).

"אני הדל באלפי יוסף... – האמנם תורה = "שולחן ערוך"?"

המעייין "בשולחן ערוך" כפי שהוא, עלול לטעות ולמצוא בו מקור לסמכות הלכתית עליונה שיש לציית לה, כי משמייים היא. אך אם נעקוב אחר התפתחות "השולחן ערוך", שמרבה לעסוק באופן אובססיבי ומפורט בטומאת הגוף וההתנהגות הראויה עם שלל אבריו, טומאת האשה וטומאת המין, נמצא שכוונת מחברו המקורית, כפי שאכן מומשה בספרו המונומנטלי "בית יוסף", לא כיוונה לקדושה עליונה של יהרג ובל יעבור, אלא למקור מידע לרשות פוסקי הלכה. למעשה הכוונה המקורית הייתה "לקבץ מגוון אפשרויות פרשנויות ודיעות תחת קורת גג אחת וכך לאפשר לכל פוסק להכריע בדין על פי שיקול דעתו" ("חיי מרן יוסף קארו", אלטשולר, עמ' 299).

הנימוק הרבני שאין פסיקתם נגד הנשים אלא התורה בכבודה, לא מוסיף כבוד ל"שולחן-ערוך", וודאי וודאי לא לתורה.

"ונשמע את הקול המדבר מיפי החסיד" (מספרים על קארו)

יוסף קארו היה מיסטיקן בכל מאודו ובכל נפשו המיוסרת. הנטיה לעסוק במשיח, שכבר אז דובר בו רבות באמצעות דמויות מבשרי גאולה מזמנו, (כמו שלמה מולכו שקארו העריץ וראה בו דמות נשגבה), או לפחות לייחל ולהפוך לכלי שעשוי לזרז את הגעתו ו/או לתקן גזירת שמיים רעה, לדבוק בטהרה קיצונית, לענות נפשו בכל הרהורי חטא, הפכה ליותר מכך. באמצע שנות ה-40 לחייו, החלו לפקוד אותו ישויות שמימיות, שדברו מגרוננו, וניהלו למעשה את הגותו והתנהגותו המיסטית. קארו בעצמו מספר על מלאך שליווה את כל כתיבתו הענפה, והיה בן השיח, בר-פלוגתא, המנטור והמכוון את כתיבתו לאורך השנים, וגם הטיף לקארו כשחטא או לא ביצע כראוי פולחנים מיסטיים המסייעים לקירוב גאולה וכיוצא באלה. קארו מדווח גם על ארוע בו השכינה בכבודה דברה באמצעותו אליו ואל חבריו שהיו עמו במעמד זה.

"יש להיזהר מאד מהרהורי נשים, ולשרוף אותם הרהורים העולים בלבך..."

הארוטיקה הייתה חלק חשוב, נשגב ומעיק בחיי יוסף קארו, ויש מקום גדול להניח, שתפיסתו ההלכתית, כפי שבאה לידי ביטוי ב"שולחן-ערוך", הושפעה גם מהלך נפשו המיוסרת ברגשות אשם וחטא, כשהוא מוצא סימוכין לתפיסות קיצוניות בעניין מחכמי העבר לדורותיהם, ולא לאחרים.

הארוטיקה ככלל משמשת ביהדות הרבנית-הלכתית כחרב פיפיות. הנאה מינית, או אף מחשבה בעניין, היא חטא איום ונורא הפוגם בשמיים בכלל ובגאולה בפרט. מצד שני - התעלות רוחנית של גורמי מעלה. בעוד שהמקרא ממש לא מתרגש מארוטיקה, ההפך, (בתנאי הכרזתי, שמופר ללא הרף במקרא - לא תנאף), על פי המיסטיקה היהודית, הנאה כזו נחשבת לאחד החטאים החמורים ביותר, שהשלכותיהם על הפרט כמו גם על הקהילה כולה גדולות ואיומות. מדובר על הנאה כלשהי ממין, וחמור מזאת, פליטת זרע מלאה או חלקית ("יקרי"), כתוצאה ממחשבות ודמיון בשינה ובערות. ההרשאה ההלכתית המחמירה היחידה היא מין רק לצרכי רבייה, ותו לא, מבלי חלילה להנות ממנו.

כבר חז"ל ידעו לספר על החטא הנורא של פליטה ("יקרי"), ופגימה בקדושה, אך אין ספק שהמיסטיקה היהודית שהחלה לפרוח בימי הביניים, הגדילה לעשות בנדון: נמצא בכתובים המיסטיים שהנאה ממין היא חטא שמחריב מוסדות עולם של מעלה, וזה המקור לאיסורים, שאף ציבור המאמינים הדבקים ביותר לא עומד בה, הגוזרים אי הנאה כלשהי מארוטיקה, ודאי לא עיסוק ולו המרומז ביותר, אלא לצרכי רבייה בלבד. מכאן גם נגזרים ציוויי צניעות האשה בנוכחות ובלבוש, הפוגעים במעמדה בציבור, בהתפתחותה האישית ומקצועית, בכבודה האישית, ובשוויוניות חברתית בסיסית.

אך מצד שני המיסטיקה היהודית מייחסת ארוטיקה רוחנית נשגבה ליחסים בין האל למוסדי העולם השמימי, והכתובים כמו גם הלומדים בהם, אמנם במעטה סודיות ומסתורין, עוסקים בהם בהלכה וישנם מקובלים שמממשים ארוטיקה רוחנית אף במעשה. גם המתירנים שביננו יסמיקו למקרא תאורי זיווג ארוטי בעולם הספירות בכתבים המיסטיים היהודיים מימי הביניים והלאה, ששיאם הוא זיווג הקדוש ברוך הוא בכבודו עם השכינה בארועים מכוננים, שידובר בה מעט כאן בהמשך.

"הכניסוני שם לטייל, ובלילה ראיתי קרי ונצטערתי מאד"

יוסף קארו חווה בסלוניקי חוויה ארוטית מכוננת, בהיותו כבן 40 לערך, נשוי עם שלושה ילדים, שהסעירה את דעתו על כי לא שלט בעצמו, וחטא חטא שאין לא כפרה. הוא מספר זאת במו פיו בספרו "מגיד ישרים". נראה שחוויה זו העצימה את ההקצנה שלו, שבאה לידי ביטוי גם בספרות ההלכה שכתב בהמשך, איסורים שונים ומשונים על הנאה מארוטיקה בכלל, כולל כבלי צניעות מוקצנת לאשה.

רגשות האשם מארוע זה (היחיד המתועד על ידו), מבוססים גם על סיפורים נוספים אודות חכמים דגולים שחטאו מאד, כמו יוסף דלה ריינה (מקובל ידוע, מאה 15 צפון אפריקה), שכשל אף הוא, פותה על ידי השטן, והצטרף לכוחות החושך, וכך "ודחה את הגאולה בארבעים שנה".

עיקרי הארוע בקצרה, כמתואר בספרו "מגיד ישרים", מעידים אמנם על כשלון אישי סוביקטיבי עמוק, בעוד הוא, כפי שנראה בהמשך, מתיימר לקרב את הגאולה על ידי תיקון השכינה וקלקולים בעולמות עליונים. בארוע המתואר, כותב קארו, הוא נקלע בלילה למקום התכנסות סופי, בו גברים ונשים ושתיה כדת ("תיקיי"), וחווה התעוררות מינית עזה: "עברנו על פתח התיקיי עם קצת חברים והכניסוני שם לטייל, ובלילה ראיתי קרי ונצטערתי מאד. ואחר שעה או ב', שמשתי עם זוגתי ואחר כך קמתי...".

הפגם החמור, כפי שקארו תפס, לא היה רק ההתעוררות הארוטית שחווה בקרב ההוללים הסופיים, אלא שזה היה מקום של עובדי עבודה זרה לא יהודיים, והוסיף וחטא על פשע שמיהר ושימש עם זוגתו להרגיע את ההתעוררות שחוה, ובכך הִטְמֵאָה ללא תקנה, ומתה.

מעידתו של יוסף קארו, שהחלה בקרי, פגעה באופן חמור גם בטהרת רעייתו, שלא רק דחקה את רגלי השכינה, אלא מלאך המוות לא נטל את נשמתו של קארו, אלא במקומו הושת העונש על חפים מפשע- רעייתו ושלושת ילדיהם ניגפו במגיפה שהיתה אז. ("חיי מרן יוסף קארו", אלטשולר, עמ' 187).

"ועמדנו על רגלינו וקשרי מותננו מותרים"

כמיסטיקן בכל מאודו, שמלאך דובר מגרונו ומנחה אותו, ראה יוסף קארו את הארוטיקה הגופנית כאם כל חטאת, סוף העולם וקץ חייו, פשוטו כמשמעו, והוא מספר במו פיו בכתביו, על חוויה מכוננת, מימוש ארוטיקה רוחנית, שיכולה להסביר במידת מה את ההתנגדות הקיצונית שלו בכל המדובר בהנאה מינית גשמית, בהלכות התנהגות עם אברי הגוף עד לפרטים מביכים ממש, כמו גם היחס לאשה בכלל שבאים לידי ביטוי ב"שולחן-ערוך".

יוסף קארו כמיסטיקן מקובל, נטה לטכסים משונים שכבר היו בתקופתו, ועוד קודם לכן, בו חבורת מיסטיקנים, "חברים", מסייעים לשכינה לתקן את הקלקולים שלקתה בהם, באמצעות "תיקון" שהם, קארו וחבריו, חלק ממנו. שיא הטכס הוא ליווי השכינה למיטת כלולותיה, כשהחתן הוא לא אחר מאשר הקדוש ברוך הוא. נעיר שטכסים כאלה בליל שבועות ודומיהם (גם בחצות שבת) מדווחים לאורך הדורות על ידי מקובלים, וכנראה מתרחשים עד היום בקהילות מקובלים, שסבורים שבכך הם תורמים להחשת הגאולה או ביטול רעות וגזירות, וכל דבר חיובי דומה לעם ישראל.

מקוצר היריעה והסחת הדעת מנושא המאמרו, נציין בקצרה שטכס מכונן, בערב חג השבועות, נעשה פעמיים לפחות, על פי עדותו של קארו בעצמו, ובניצוחו. טכס זה מדגים את האופן בו רותמים את הארוטיות לנשגב של מעלה, כדי למחות את מעלליה והחטאתה את הדבקים והיראים בחיי היום יום. בשיא האקסטזה, לאחר "תיקון" ארוך בערב עד אחרי חצות, באמצעות קריאה ודקלום טקסטים מקודשים מכווני מטרה, מתבצע הזיווג השמימי בין הקדוש ברוך הוא לשכינה, והפסוק "ועמדנו על רגלינו וקשרי מותננו מותרים" מרמז בלשון נקיה, על מימוש ארוטי של מבצעי הטכס, כהזדהות עם זיווג השכינה.

מה למדנו כאן?

- ההתנגדות החריפה של ציבור רבנים קנאי וחסר פשרות לשוויוניות עם האשה, מבוססת על מקבץ הלכות המשקפות תפיסת עולם מאד לא שוויונית, שמבוססת על רתיעה מובנית מכל סממן ארוטי והנאה ארוטית, שניתן לפרשן כיום ברוח ההלכה היהודית, גם באופנים רכים ומכילים הרבה יותר.
- ייחוס קדושה כמעמד התורה ל"שולחן ערוך" ולמקורות הנסמכים עליו, הם המקור לקנאות דתית זו, למרות שגם כותב ה"שולחן-ערוך", מרן יוסף קארו, כתב במפורש שאין זו כוונתו המקורית, ורבים מקרב רבנים אחרים, אולי נאורים יותר ופתוחים לרוח הזמן של 2018, אך לא דתיים פחות, לא רואים בכך מתווה להצדקת אי שוויוניות האשה.
- הקיצוניות באיסור ובגישה לארוטיקה ולאשה, שנמצא ב"שולחן-ערוך", ובעוד מקורות, מבוססת על שני נתונים מרכזיים:
 - נטיה להחרגת ארוטיקה גופנית, ולשם כך להסתיר בשם "תורת סוד" בכל דרך, מימוש ארוטיקה בשם שמיים, שחסידיים טובים מן השורה, חלילה, לא יתלו באילנות גבוהים מיסטיים, כדי להצדיק הנאה מארוטיקה.
 - ארועים ביוגרפיים אישיים של המרן יוסף קארו, מחבר "שולחן-ערוך" כמו נטיה מיסטית עזה עד כדי שמיעה והשמעת קולות של ישויות שמימיות, כישלון בהתגברות על פיתוי ארוטי במקדש של עובדי אלילים לשיטתו, ועיסוק מעשי בשחזור סצנות ארוטיות ל"תיקון" קלקולים של עולמות עליונים, שמעכבים את הגאולה וגורמים למוות וליסורים כאן.
- ומכאן, אפשר, מותר ואף חיוני לצאת נגד הרבנים המערערים בשוויוניות האשה בחברה שלנו במאה ה-21, ולהבין שהנימוקים ההלכתיים ואמירות כמו "אוי לו לרב שלא יאמר את עמדת התורה", הן אמירות שאפשר, נכון ולגיטימי לצאת נגדן בכל הכח ולהפריכן. התורה לא מדברת כך, ולא מצווה כך, ועם כל הכבוד להלכות השונות, אפשר לפרשן גם אחרת לתפארת ישראל מוסרית ושוויונית יותר. ■